

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد علوم تحقیقات شاهرود

گروه علوم انسانی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

رشته حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان:

بررسی ضمانت اجرای نقض حقوق آثار ادبی و هنری
در حقوق کیفری ایران

استاد راهنما:

دکتر حسین قربانیان

پژوهشگر:

محمد ضاریان

تابستان: ۱۳۹۳

تقدیم به:

روح پرفروش شهدای اسلام و انقلاب اسلامی و امام شهدا امام خمینی (ره) بالانحصار به روح برادر شهیدم

علی ضاریان؛

به پاس ایثار و اخلاص و صف ناپذیرشان در راه خداوند متعال که هرگز نام و یادشان فراموش شدنی

نیست.

و

مادر عزیزم، "ام الشهید" و همسر گرامی و صبورم که همواره در مدت تحصیل متحمل زحمت بوده و وجود ذمی

جودش مایع دلگرمی من می باشد.

مشکر:

از استاد کرامت‌دین جناب آقای دکتر حسین قربانین بسیار سپاسگزارم،
چرا که بدون راهنمایی‌های ایشان تدوین و تهیه این پایان‌نامه بسیار مشکل می‌نمود.
قدردانی می‌کنم از دوست و سرور کرامی جناب آقای امید به خاطر مساعدت بی‌شائبه که بسیاری از سختی‌ها را
برایم آسان نمود.

و با تشکر از همه عزیزانی که به نوعی مراد به انجام رساندن این مجموعه یاری نموده‌اند.

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و بهواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعلامی فرهنگ و تمدن بشری، مادانشجویان و اعضاء هیأت علمی واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مدنظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اسانه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برانت: التزام به برانت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آلاینند.

تاریخ:

پیوست:

شماره:

تعهد نامه اصالت رساله پایان نامه تحصیلی

اینجانب محمد ضاریان دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۹۱۱۰۹۲۵۹۴ در رشته حقوق جزا و جرم شناسی که در تاریخ ۹۳/۶/۱۲ از پایان نامه خود تحت عنوان " بررسی ضمانت اجرای نقض حقوق آثار ادبی و هنری در حقوق کیفری ایران " با کسب نمره ۱۸ و درجه عالی دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه یا رساله داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

دانشگاه آزاد - واحد علوم و تحقیقات شاهرود

دانشکده علوم انسانی

XX

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است.)

نام واحد دانشگاهی: علوم و تحقیقات شاهرود	کد: کد شناسایی پایان نامه:
عنوان پایان نامه: بررسی ضمانت اجراهای نقض آثار ادبی و هنری	
نام و نام خانوادگی دانشجو: محمد ضاربیان	تاریخ شروع پایان نامه: ۹۲/۱۲/۱۰
شماره دانشجویی: ۹۱۱۰۹۲۵۹۴	تاریخ اتمام پایان نامه: ۹۳/۶/۱۲
رشته تحصیلی: حقوق جزا و جرم شناسی	
استاد / استادان راهنما: دکتر حسین قربانیان	
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>حقوق کپی رایت (که در حقوق نوشته حق مولف گفته می شود) شاخه ای از حقوق مالکیت فکری می باشد که از آثار اصیل در زمینه علمی، ادبی و هنری حمایت به عمل می آورد. درایران قانون اصلی و مادر در این زمینه قانون حمایت از حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ می باشد که به طور خاص به حمایت از حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار پرداخته و برای کسانی که عالمانه و عامدانه این حقوق را نقض می کنند مجازات تعیین نموده است. فلذا از این لحاظ خلاء قانونی وجود ندارد. لیکن با توجه به پیشرفت تکنولوژی و ظهور فن آوریهای جدید و امکان دسترسی آسان افراد جامعه به آثار دیگران و دخل تصرف در آنها، حمایت از حقوق مالکیت فکری از جمله مالکیت ادبی و هنری که به عنوان یک عنصر اصلی در توسعه کشور به اهمیت به سزایی دارد و از این رو مورد توجه متولیان امور فرهنگی کشور می باشد. بنابر این لازم است برای جلوگیری از تعرضات و نقض آثار و حفظ حقوق پدیدآورندگان قوانین و مقرراتی متناسب با پیشرفت تکنولوژی وضع شود و ضمانت اجراهای ناشی از آن معین شده و مورد حمایت قانونگذار قرار گیرد. لذا این تحقیق تحت عنوان "ضمانت اجراهای نقض حق مولف در حقوق کیفری ایران" به حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری، عناصر قانونی نقض این حقوق و ضمانت اجراهای این جرم خواهد پرداخت..</p> <p>واژگان کلیدی: کپی رایت - حقوق مالکیت فکری - نقض - پیشرفت تکنولوژی - عناصر قانونی - ضمانت اجراها</p>	

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه - مناسب است - تاریخ و امضا: مناسب نیست

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	چکیده.....
۲	فصل اول: کلیات.....
۳	مقدمه.....
۵-۱	۱-۱- بیان مسئله.....
۵-۱	۲-۱- پیشینه یا ادبیات تحقیق.....
۶-۱	۳-۱- اهداف علمی تحقیق.....
۶-۱	۴-۱- اهداف کاربردی تحقیق.....
۶-۱	۵-۱- سئوالات اصلی تحقیق.....
۶-۱	۶-۱- فرضیه های اصلی تحقیق.....
۷-۱	۷-۱- روش انجام تحقیق.....
۷-۱	۸-۱- ضرورت و اهمیت تحقیق.....
۸-۱	۹-۱- پیشینه حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری.....
۸-۱	۱-۹-۱- مرحله فقدان قوانین.....
۱۰-۱	۲-۹-۱- مرحله تدوین قوانین.....
۱۰-۱	۱-۲-۹-۱- چاپ، تألیف یا تصنیف اثر دیگری بدون اجازه.....
۱۰-۱	۲-۲-۹-۱- آوردن جمله تألیف و تصنیف دیگری بدون ذکر اسم مؤلف.....
۱۱-۱	۳-۲-۹-۱- فروش غیرقانونی تألیفات.....
۱۱-۱	۴-۲-۹-۱- چاپ غیرقانونی تألیف.....
۱۳-۱	۱۰-۱- مالکیت فکری چیست.....
۱۳-۱	۱-۱۰-۱- مالکیت صنعتی.....
۱۳-۱	۲-۱۰-۱- مالکیت ادبی و هنری (حق مؤلف - کپی رایت).....
۱۳-۱	۱۱-۱- حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری.....
۱۴-۱	۱-۱۱-۱- حق مادی.....
۱۴-۱	۱-۱-۱۱-۱- قابل انتقال بودن.....
۱۵-۱	۱-۱-۱-۱۱-۱- انتقال اختیاری.....

- ۱۱-۱-۱-۱-۱-۱- انتقال حق به شخص حقیقی ۱۵
- ۱۱-۱-۱-۱-۲- انتقال حق به سفارش دهنده ۱۵
- ۱۱-۱-۱-۳- انتقال حق به استخدام کننده ۱۵
- ۱۱-۱-۱-۴- انتقال حق به شخص حقوقی ۱۵
- ۱۱-۱-۱-۵- انتقال حق به موصی له (لهم) ۱۶
- ۱۱-۱-۲- انتقال قهری ۱۶
- ۱۱-۱-۲- موقت بودن ۱۷
- ۱۱-۲- حق معنوی پدیدآورنده ۱۷
- ۱-۱۲- گونه های آثار و پدیدآورندگان ۱۹
- ۱-۱۲-۱- آثار ادبی و هنری مورد حمایت ۱۹
- ۱-۱۲-۲- خلاءهای قانونی ۲۰
- ۱-۱۲-۲-۱- آثار شفاهی ۲۰
- ۱-۱۲-۲-۲- آثار غیر قابل حمایت ۲۱
- ۱-۱۲-۳- شرعی بودن حقوق پدیدآورندگان ۲۱
- ۱-۱۲-۳-۱- نظریه امام خمینی ۲۱
- ۱-۱۲-۳-۲- نظریه آیت الله ناصر مکارم شیرازی ۲۱
- ۱-۱۲-۳-۳- نظریه آیت الله سیدمحمدحسن مرعشی شوشتری ۲۲
- ۱-۱۲-۴- مدت حمایت ۲۳
- ۱-۱۲-۴-۱- زمان شروع و خاتمه مدت حمایت ۲۴
- فصل دوم: ارکان تشکیل دهنده بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری** ۲۵
- ۱-۲- رکن قانونی ۲۷
- ۱-۱-۲- محدودیتها و استثنائات ۲۸
- ۱-۱-۱-۲- استفاده علمی و آموزشی ۲۹
- ۱-۱-۲-۲- استفاده شخصی و خصوصی ۲۹
- ۱-۲-۲- رکن مادی ۳۰
- ۱-۲-۲- وجود شخص متخلف ۳۰
- ۱-۲-۲- وجود اثر مورد حمایت ۳۱
- ۱-۲-۲-۱- محسوس بودن شکل اثر ۳۲
- ۱-۲-۲-۲- اصیل بودن اثر ۳۲

- ۳۲-۲-۲-۳- مالیت داشتن اثر.....
- ۳۳-۲-۲-۴- اعلان مشخصات.....
- ۳۳-۲-۲-۵- ثبت اثر.....
- ۳۵-۲-۲-۳- فعل مادی یا عمل مرتکب.....
- ۳۵-۲-۲-۱-۳- فعل مرتکب و تجاوز به حقوق مادی اثر.....
- ۳۶-۲-۲-۳-۲- فعل و ترک فعل مرتکب برای تجاوز به حقوق معنوی و ضمانت اجرای آن.....
- ۳۶-۲-۲-۳-۱- تجاوز به حقوق معنوی ناشی از فعل مرتکب.....
- ۳۶-۲-۲-۳-۲- تجاوز به حقوق معنوی ناشی از ترک فعل مرتکب.....
- ۳۷-۲-۳- رکن معنوی.....
- ۳۸- فصل سوم: مصادیق جرائم.....
- ۳۹-۳-۱- جرم نشر، پخش و عرضه اثر دیگری.....
- ۳۹-۳-۱-۱- رکن قانونی.....
- ۳۹-۳-۱-۲- رکن مادی.....
- ۳۹-۳-۱-۲-۱- عمل مرتکب.....
- ۴۰-۳-۱-۲- شخصیت مرتکب.....
- ۴۰-۳-۱-۲-۳- موضوع جرم:.....
- ۴۰-۳-۱-۳- رکن معنوی.....
- ۴۱-۳-۲- جرم چاپ و پخش و نشر ترجمه دیگری.....
- ۴۱-۳-۲-۱- رکن قانونی.....
- ۴۱-۳-۲-۲- رکن مادی.....
- ۴۲-۳-۲-۳- رکن معنوی.....
- ۴۲-۳-۳- جرم بکار بردن نام و عنوان و نشان ویژه ای که معرف اثر است.....
- ۴۲-۳-۳-۱- رکن قانونی.....
- ۴۳-۳-۲-۳- رکن مادی.....
- ۴۳-۳-۳-۳- رکن معنوی.....
- ۴۴-۳-۴- جرم اقتباسی غیر قانونی.....
- ۴۴-۳-۴-۱- رکن قانونی.....
- ۴۴-۳-۴-۲- رکن مادی.....
- ۴۵-۳-۴-۳- رکن معنوی.....

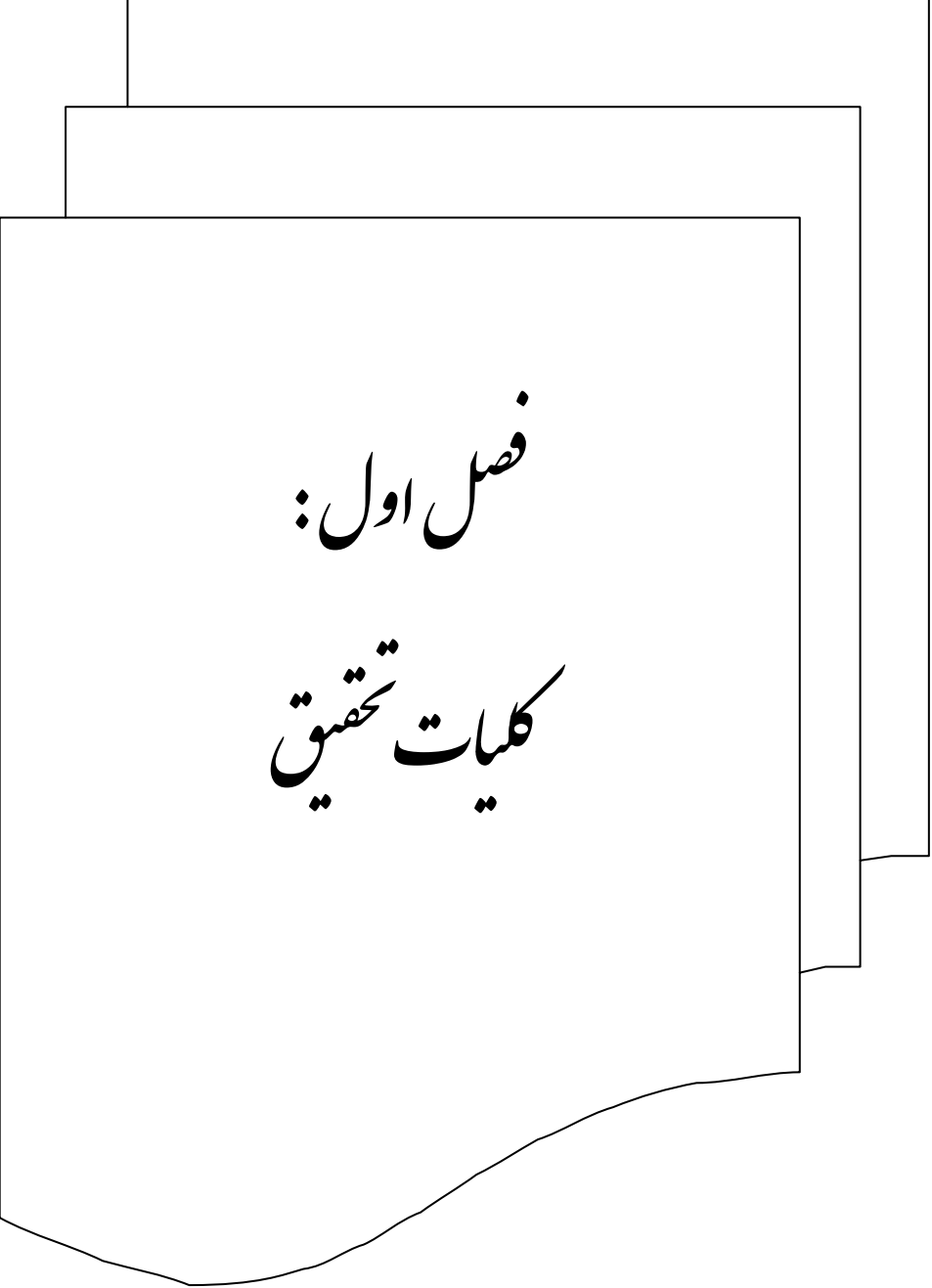
۴۵	۳-۵- جرم تغییر یا تحریف آثار ادبی - هنری
۴۵	۳-۵-۱- رکن قانونی
۴۵	۳-۵-۲- رکن مادی
۴۶	۳-۵-۳- رکن معنوی
۴۶	۳-۶- جرم ارتكابی توسط چاپخانه ها
۴۶	۳-۶-۱- رکن قانونی
۴۷	۳-۶-۲- رکن مادی جرم
۴۷	۳-۶-۳- رکن معنوی
۴۷	۳-۷- جرم نشر، پخش و عرضه کتب و نشریات و آثار صوتی
۴۷	۳-۷-۱- رکن قانونی
۴۸	۳-۷-۲- رکن مادی
۴۹	۳-۷-۳- رکن معنوی
۴۹	۳-۸- جرائم نرم افزارهای رایانه ای
۴۹	۳-۸-۱- رکن قانونی
۴۹	۳-۸-۲- رکن مادی
۴۹	۳-۸-۳- رکن معنوی
۵۰	فصل چهارم: مجازات و عوامل مؤثر در آن
۵۱	۴-۱- مجازات تخلف و تجاوز به حقوق مادی
۵۲	۴-۲- مجازات تجاوز به حقوق معنوی
۵۳	۴-۳- خسارت مادی
۵۳	۴-۴- خسارت معنوی
۵۴	۴-۵- تشدید مجازات
۵۵	۴-۶- تخفیف مجازات
۵۶	۴-۷- معافیت از مجازات
۵۶	۴-۷-۱- استفاده منصفانه
۵۷	۴-۷-۲- آثاری که در قلمرو عمومی قرار دارند
۵۸	فصل پنجم: عوامل مؤثر در بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری و آثار منفی آن
۵۹	۵-۱- عوامل مؤثر
۵۹	۵-۱-۱- پایین بودن سطح آگاهی های اجتماعی

- ۵-۱-۲- تقاضای زیاد مصرف کنندگان به محصولات فرهنگی..... ۵۹
- ۵-۱-۳- تصور (برداشت) غلط از قاچاق..... ۶۰
- ۵-۱-۴- نظام ناکارآمد حمایت از مالکیت فکری و برخورد ضعیف قانونی..... ۶۰
- ۵-۱-۵- هزینه بالای محصولات فرهنگی..... ۶۰
- ۵-۱-۶- دشواری دسترسی (دستیابی) به آثار قانونی..... ۶۰
- ۵-۱-۷- سود سرشار حاصل از فعالیت بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری..... ۶۰
- ۵-۲- آثار منفی نقض حقوق آثار ادبی و هنری..... ۶۱
- ۵-۲-۱- آثار منفی نقض حقوق آثار ادبی و هنری بر پدیدآورندگان و مالکان حقوق و کارکنان بخش صنعت و دولت..... ۶۱
- ۵-۲-۲- تاثیر منفی بر نوآوری و خلاقیت..... ۶۱
- فصل ششم: آیین دادرسی و دادگاههای صلاحیتدار برای رسیدگی به بزه نقض آثار ادبی و هنری. ۶۳
- ۶-۱- اشخاصی که می توانند شکایت نمایند..... ۶۴
- ۶-۲- دادگاههای صلاحیتدار برای رسیدگی..... ۶۶
- ۶-۲-۱- مراجع قضایی صالح برای رسیدگی..... ۶۶
- ۶-۲-۲- مراجع حل اختلاف..... ۶۸
- ۶-۲-۳- محاکم دادگستری..... ۶۸
- پیش نویس قانون مالکیت ادبی و هنری (جرم انگاری، مجازاتها)..... ۷۰
- مزایای پیش نویس لایحه جامع قانون مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط..... ۷۱
- نتیجه گیری..... ۷۴
- فهرست منابع و مآخذ..... ۷۵
- چکیده انگلیسی..... ۷۷

چکیده:

حقوق کپی رایت (که در حقوق نوشته حق مولف گفته می شود) شاخه ای از حقوق مالکیت فکری می باشد که از آثار اصیل در زمینه علمی، ادبی و هنری حمایت به عمل می آورد. در ایران قانون اصلی و مادر در این زمینه قانون حمایت از حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ می باشد که به طور خاص به حمایت از حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار پرداخته و برای کسانی که عالمانه و عامدانه این حقوق را نقض می کنند مجازات تعیین نموده است. فلذا از این لحاظ خلاء قانونی وجود ندارد. لیکن با توجه به پیشرفت تکنولوژی و ظهور فن آوریهای جدید و امکان دسترسی آسان افراد جامعه به آثار دیگران و دخل تصرف در آنها، حمایت از حقوق مالکیت فکری از جمله مالکیت ادبی و هنری که به عنوان یک عنصر اصلی در توسعه کشور به اهمیت بسزایی دارد و از این رو مورد توجه متولیان امور فرهنگی کشور می باشد. بنابر این لازم است برای جلوگیری از تعرضات و نقض آثار و حفظ حقوق پدیدآورندگان قوانین و مقرراتی متناسب با پیشرفت تکنولوژی وضع شود و ضمانت اجرای ناشی از آن معین شده و مورد حمایت قانونگذار قرار گیرد. لذا این تحقیق تحت عنوان "ضمانت اجرای نقض حق مولف در حقوق کپی رایت ایران" به حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری، عناصر قانونی نقض این حقوق و ضمانت اجرای این جرم خواهد پرداخت..

واژگان کلیدی: کپی رایت - حقوق مالکیت فکری - نقض - پیشرفت تکنولوژی - عناصر قانونی - ضمانت اجراها

فصل اول:
کلیات تحقیق

مقدمه:

نقض حقوق آثار ادبی و هنری در عرصه فرهنگی هر کشور از اصلی ترین مسائلی است که با توجه به اینکه خلاقیت، ابتکار و دانش و نبوغ بشری را مورد هدف قرار می دهد و اگر مورد توجه و حمایت مسئولین و متولیان امور فرهنگی قرار نگیرد با ایجاد محیط نا امن برای اصحاب هنر و اندیشه، این قشر از جامعه میلی به ظهور ایده و ابتکار و اختراع و خلق آثار فکری نداشته و در نتیجه این بی رغبتی بدون شک متضرر اصلی جامعه است که با محرومیت از نبوغ دانشمندان، در عرصه داخلی و بین المللی متحمل خسارات جبران ناپذیری می گردد. لذا دولتمردان با تصویب قوانین در حوزه مالکیت معنوی همواره در اندیشه حمایت و حفظ حقوق مالکیت فکری که آثار ادبی و هنری نیز جزئی از آن است بوده اند. در همین راستا در ایران نیز قوانین و مقرراتی جهت حمایت از حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان و مترجمان و پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای و در طیف گسترده پدیدآورندگان همه نوع آثار ادبی و هنری به تصویب رسیده است. اما تاثیر آنها در حمایت از اصحاب هنر و اندیشه، کمتر مورد توجه بوده و اهمیت ضمانت اجرای ناشی از نقض و تعرض به حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری در حقوق کیفری کم رنگ بوده است. در این نوشتار سعی شده است در خصوص در باب جرایم حوزه ادبی و هنری تحت عنوان نقض ادبی و هنری در حقوق کیفری با توجه به مجازاتهای جرایم که در جهت حمایت از آثار ادبی و هنری وجود دارد بحث کنیم.

در فصل اول و کلیات به بیان مسئله، پیشینه یا ادبیات تحقیق، اهداف علمی تحقیق، اهداف کاربردی تحقیق، سئوالات اصلی تحقیق، فرضیه های اصلی تحقیق، روش انجام تحقیق و ضرورت و اهمیت تحقیق و پیشینه حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری از زمان فقدان قوانین و سپس در مرحله تدوین قوانین به بررسی جرایم و مجازاتهای موجود در فصل یازدهم از قانون مجازات عمومی (مصوب ۱۳۱۰) می پردازیم.

سپس به بحث در مورد مالکیت فکری و تقسیم بندی آن به (مالکیت صنعتی و مالکیت ادبی و هنری (حق مؤلف - کپی رایت) می پردازیم و بعد در مورد حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری (۱- حق مادی ۲- حق معنوی) و ویژگیهای هر یک از حقوق مذکور بحث می کنیم. سپس گونه های آثار ادبی و هنری را نام برده و در مورد آثار مورد حمایت و آثار غیر قابل حمایت و شرعی بودن حقوق پدیدآورندگان با توجه به فتاوی معتبر و همچنین مدت حمایت و زمان شروع و خاتمه حمایت بحث می کنیم.

در فصل دوم به بررسی ارکان تشکیل دهنده بزه نقض ادبی و هنری (۱- رکن قانونی ۲- رکن مادی ۳- رکن معنوی) می پردازیم و در بحث رکن قانونی پس از اعلام موارد قانونی به بحث پیرامون محدودیتها و استثنائات استفاده از آثار ادبی و هنری پرداخته و در بحث رکن مادی نیز به وجود متخلف و وجود اثر مورد حمایت و همچنین ویژگیهای اثر مورد حمایت و سپس در مورد فعل مادی مرتکب که شامل فعل مرتکب و تجاوز به حقوق مادی اثر، و فعل و ترک فعل مرتکب برای تجاوز به حقوق معنوی و ضمانت اجرای آن که عبارتند از (۱- تجاوز به حقوق معنوی ناشی از فعل مرتکب ۲- تجاوز به حقوق معنوی ناشی از ترک فعل مرتکب) می پردازیم. متعاقباً رکن معنوی جرم مذکور را مورد بررسی قرار می دهیم.

در فصل سوم نیز برای شناخت هر چه بهتر جرایم ناشی از نقض حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری، در مورد مصادیق جرائم و تخلفات ناشی از نقض حقوق پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری در ۸ مبحث بحث نموده و به بررسی ارکان تشکیل دهنده هر یک از جرایم این حوزه نیز می پردازیم.

در فصل چهارم نیز در باب مجازات و عوامل موثر در آن بحث نموده و از آنجا که مجازات ها بر حسب نوع تخلف و تجاوز، به مجازات تجاوز به حقوق مادی و مجازات تجاوز به حقوق معنوی قابل تقسیم است. لذا خسارت قابل وصول نیز در صورت نقض حقوق پدیدآورندگان شامل موارد خسارات مادی و معنوی می شود که آنها نیز مورد بررسی قرار گرفته و در خاتمه نیز نسبت به تشدید مجازات و معافیت از مجازات بحث شده است.

با توجه به اینکه اتخاذ راهکار مناسب جهت جلوگیری از وقوع بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری به شناسایی عوامل وقوع بزه نقض حقوق ادبی و هنری بستگی دارد لذا در فصل پنجم عوامل موثر در نقض آثار ادبی و هنری و آثار منفی آن را مورد بررسی قرار می دهیم.

در فصل ششم آیین دادرسی و دادگاههای صلاحیتدار جهت رسیدگی بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری و روش رسیدگی، مباحثی را مطرح و مورد بررسی قرار می دهیم و در آخر نیز به نتیجه گیری تحقیق پرداخته می شود.

۱-۱- بیان مسئله

نقض حقوق آثار ادبی و هنری در گستره فرهنگی ایران زمین از اساسی ترین مسائلی است که اصحاب آراء و اندیشه، ناشران و مسئولان و متولیان امور فرهنگی و در طیف گسترده و کلی، پدید آورندگان همه نوع آثار فرهنگی و هنری باید به آن توجه نمایند. مشکل حفظ حقوق مالکیت فکری بعضی از آثار و محصولات جدید مانند نرم افزارهای رایانه‌ای، طراحی‌های صنعتی و نظایر آن‌ها نیز در خور ذکر و تأمل است. حمایت از آثار ادبی و هنری همواره در قوانینی که قبل و بعد از انقلاب اسلامی به تصویب رسیده‌اند مورد توجه قانونگذار بوده است. قانون حمایت حقوق مؤلفان مصنفان و هنرمندان مصوب دی ماه ۱۳۴۸ برای اولین بار به حمایت از مالکیت ادبی و هنری پرداخت و با تصویب قانون ترجمه و تکثیر و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲ و همچنین قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای مصوب ۷۹/۱۰/۱۰ دامنه این حمایت گسترده شد. لیکن به نظر هنوز هم حقوق ایران در ارتباط با تجاوز به آثار ادبی و هنری با خلأ روبرو است.

لذا از آنجا که در موارد نقض حقوق مالکیت ادبی و هنری، صرفاً افراد صاحب حق، آسیب نمی بینند. بلکه با از بین رفتن میل به ابداع و اختراع و خلاقیت، خساراتی غیر قابل جبران بر پیکره جامعه وارد آمده و جامعه از نتایج بالقوه فکر طبقه مبتکر و متفکر خود محروم می ماند. برای مقابله با سرقت ادبی و هنری و برخورد با سارقین در این حوزه، قوانین جدیدی مورد نیاز است تا هم صاحبان حق و هم مجریان قانون تکلیف خود را در برخورد با این مساله بدانند. لذا مسئله اساسی تحقیق حول محور "شناسایی مبانی قانونی نقض حقوق آثار ادبی و هنری و بررسی عناصر تشکیل دهنده جرائم نقض حقوق آثار ادبی و هنری و اینکه اساساً در سیستم حقوقی ایران به منظور حمایت از حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان و مترجمان، برای تخلف از مقررات و تجاوز به حقوق مالکیت ادبی و هنری، چه ضمانت اجراهای کیفی در نظر گرفته شده است" می باشد.

۱-۲- پیشینه یا ادبیات تحقیق

در خصوص ادبیات این تحقیق که به بررسی نقض حقوق آثار ادبی و هنری در حقوق کیفری ایران می پردازد، می توان به کتابها و تحقیقات و مقالاتی که توسط نویسندگان و پژوهشگران صورت گرفته و شرح آنها در قسمت فهرست منابع و مآخذ ذکر شده است اشاره کرد.

۱-۳- اهداف علمی تحقیق

- ۱- شناسایی و استخراج مبانی قانونی جرائم نقض حقوق آثار ادبی و هنری و بررسی ارکان تشکیل دهنده آن در قوانین موضوعه
- ۲- بررسی جرائم مندرج در قوانین موضوعه در حوزه حقوق مالکیت ادبی و هنری
- ۳- طراحی راهکارهایی جهت ارائه به دست اندکاران نظام عدالت کیفری در کاهش میزان جرائم نقض حقوق آثار ادبی و هنری

۱-۴- اهداف کاربردی تحقیق

اهداف کاربردی تحقیق را می توان بهره برداری از تحقیق از سوی (پدیدآورندگان و صاحبان حقوق مالکیت ادبی و هنری، ناشران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مشخصاً شورای حل اختلاف مستقر در معاونت فرهنگی وزارت مذکور، همچنین می تواند مورد استفاده دادسرای رسانه نیز قرار گیرد).

۱-۵- سئوالات اصلی تحقیق

- ۱- ارکان قانونی بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری کدامند و آنها را در کدام یک از قوانین و مقررات موضوعه کشور ایران می بایست جستجو کرد؟
- ۲- اساساً در سیستم حقوقی ایران به منظور حمایت از حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان و مترجمان، برای تخلف از مقررات و تجاوز به حقوق مالکیت ادبی و هنری، چه ضمانت اجرای کیفری در نظر گرفته شده است؟
- ۳- عوامل وقوع بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری چه می باشد و چه آثار منفی در بر دارد؟
- ۴- ارتقاء سطح آگاهی های اجتماعی مردم چه تاثیری می تواند در مراقبت و صیانت از محصولات ادبی و هنری و جلوگیری از وقوع بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری و فعالیتهای غیر مجاز داشته باشد؟

۱-۶- فرضیه های اصلی تحقیق

- ۱- قانون حمایت از حقوق مؤلفان مصنفان و هنرمندان مصوب دی ماه ۱۳۴۸ و قانون ترجمه و تکثیر و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲ و همچنین قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای مصوب ۷۹/۱۰/۱۰ ارکان قانونی جرم نقض حقوق آثار ادبی و هنری را تشکیل می دهند.
- ۲- مواد ۲۳ و ۲۴ و ۲۵ قانون حمایت از حقوق مؤلفان مصنفان و هنرمندان مصوب دی ماه ۱۳۴۸ و ماده ۷ قانون ترجمه و تکثیر و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲ و ماده ۱۳ قانون حمایت از حقوق

پدیدآورندگان نرم افزارهای رایانه ای مصوب ۷۹/۱۰/۱۰ ضمانت اجرای کیفی بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری هستند.

۳- به روز نبودن قوانین و مقررات مطابق با پیشرفت تکنولوژی و پایین بودن سطح آگاهی مردم از دلایل وقوع بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری بوده و آثار منفی آن خسارت و ضرر و زیان صاحب حق و جامعه می باشد.

۴- ارتقاء سطح آگاهی های اجتماعی مردم تاثیر مستقیم در جلوگیری از نقض حقوق آثار ادبی و هنری دارد.

۱-۷- روش انجام تحقیق

روش تحقیق کتابخانه ای می باشد و تحقیق میدانی، نمونه گیری و طراحی پرسشنامه مطرح نمی باشد.

۱-۸- ضرورت و اهمیت تحقیق

نظر به اینکه در حال حاضر هر چه آثار ادبی و هنری با توجه به تحولات و پیشرفت های تکنولوژی، متنوع و گسترده شده اند، در مقابل نیز به موازات پیشرفت ارتباطات و رسانه های جمعی و ابزارهای الکترونیکی، امکان تعرض و تجاوز به حقوق مالکیت ادبی و هنری نیز افزایش یافته است. لذا آشنایی با قوانین و مقررات حاکم بر حوزه مالکیت ادبی و هنری و ضمانت اجرا های آن، همچنین بررسی طرق جلوگیری از تعرض به حقوق پدیدآورندگان به نظر امری ضروری می باشد.

امروزه نقش حقوق مالکیت معنوی در تجارت بین المللی و سرمایه گذاری بر کسی پوشیده نیست و به طور کلی نظام مالکیت معنوی به عنوان یکی از مسایل زیربنایی سیاست نوین اقتصادی در سطح ملی، بستر و ابزاری مهم برای امر توسعه پایدار برای کشورهای در حال توسعه و کم تر توسعه یافته معرفی شده است. حمایت قوی و مؤثر از حقوق مالکیت معنوی عامل مهم و تعیین کننده ای در تسهیل موجبات انتقال تکنولوژی و جلب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در بخش های معین اقتصادی است که برای توسعه پایدار امری حیاتی تلقی می شود. در موارد نقض حقوق مالکیت فکری، تنها افراد صاحب حق، آسیب نمی بینند بلکه در عین حال خساراتی بس بزرگ و غیر قابل جبران بر پیکره جامعه وارد می آید؛ چون وقتی حقوق صنعتی، ادبی و هنری مردم و ابداعات و اختراعات آنها مورد حمایت کافی و مؤثر نباشد، طبعاً میل به ابداع و اختراع و خلاقیت آنگونه که باید در افراد تقویت و بارور نمی شود و جامعه از نتایج بالقوه فکر طبقه مبتکر و متفکر خود محروم می ماند.

تا به حال در باب جرائم ناشی از تعرض به حقوق پدیدآوردندگان (نقض حقوق ادبی و هنری) پژوهش‌هایی صورت گرفته است لیکن ظاهراً پاسخگوی نیاز اصحاب ادب و هنر نبوده است. لذا با توجه به اهمیت موضوع، ضمن بحث در خصوص عوامل وقوع بزه نقض حقوق آثار ادبی و هنری و آثار منفی آن در سطح جامعه و شناسایی راه حل‌های مناسب جهت جلوگیری از وقوع این جرائم و آشنا نمودن پدیدآوردندگان و صاحبان آثار ادبی و هنری به حقوق خود و همچنین قوانین و مقررات حاکم بر حقوق مالکیت ادبی و هنری و آشنایی با نحوه مراجعه به مراجع ذیربط برای حل اختلاف و یا فصل خصومت، با آگاهی جرایم موضوع حقوق مالکیت ادبی و هنری و آشنایی با مراجع صالح برای حل اختلاف و روند رسیدگی پرونده‌ها در این حوزه و با اطلاع از ضمانت‌اجراه‌های موجود در ارتباط با جرایم ارتكابی و مجازات‌های ناشی از نقض حقوق آثار ادبی و هنری حقوق ادبی و هنری، انجام تحقیق در این زمینه به جهت ارتقاء سطح آگاهی‌های عمومی و اجتماعی مردم، دارای فواید نظری و عملی می‌باشد.

۱-۹- پیشینه حقوق پدیدآوردگان آثار ادبی و هنری

تاریخچه حقوق پدیدآوردگان آثار ادبی و هنری در ایران را می‌توان به دو مرحله زیر تقسیم کرد:

۱-۹-۱- مرحله فقدان قوانین

از آنجایی که فرهنگ و تمدن ایرانی، آمیخته با تمدن اسلامی است و در واقع اسلام در تمام شئون جامعه ایرانی ریشه دارد؛ بررسی پیشینه حقوق مؤلف در ایران، بستگی تام به پیشینه تمدن اسلامی دارد. در مکتب اسلام تألیف و تدوین علوم اسلامی یک رسالت و مسؤولیت دینی بوده که از سوی بزرگان اسلام بسیار مورد تأکید قرار می‌گرفته است. ریشه‌های باروری تمدن اسلامی را بسیاری از تاریخ‌نویسان نهضت ترجمه می‌دانند. نهضتی که در اواخر سده دوم هجری آغاز شد و دستاوردهای فرهنگی و علمی بسیاری را به بار آورد؛ ترجمه متون گوناگون یونانی، ایرانی و هندی، عقاید و آراء عامیانه ملل مغلوب و دانشی که از این طریق به مجموعه تمدن اسلامی تزریق می‌شد، رستاخیز فرهنگی نوینی در سرحدات اسلامی پدید آورد. یکی از نتایج مهم این نهضت این بود که صنعت صحافی، تذهیب، جلدسازی و در نهایت کاغذسازی بسیار پیشرفته گردید و وجود کتابخانه‌های بزرگ در این دوره مویذ این مطلب است. اگر بخواهیم یک نمای کلی از صنعت نشر در این دوره ارابه کنیم این گونه بوده است که مؤلف نوشته‌اش را به ناشر می‌فروخته و یا می‌سپرده که آن را تکثیر و تجلید کرده و به فروش برساند و ناشر نیز وظیفه نظارت بر کتاب و جلوگیری از تحریف آن را بر عهده داشته است. اما با توجه به درگیریه‌های سیاسی و اختلافات